

TAČKA IX

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu magistarskog rada Suzane Rnković

Uloga odjeljenjskog starješine u srednjim stručnim školama

I Z V J E Š T A J

Suzana Rnković, student postdiplomskih studija Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je magistarski rad na temu „*Uloga odjeljenjskog starješine u srednjim stručnim školama*”. Tema ovog rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (27.12.2019. godine) i odabrana komisija za njegovu ocjenu (11.02.2020. godine), u sastavu: prof. dr Vučina Zorić, mentor, Filozofski fakultet, Nikšić, dr Katarina Todorović, Filozofski fakultet, Nikšić, i dr Jovana Marojević, Filozofski fakultet, Nikšić. Kandidatkinja je sa uspjehom položila ispite predviđene nastavnim planom i programom magistarskih studija za pedagogiju. Nakon temeljnog pregleda rada, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

U prvom dijelu magistarskog rada, u okviru teorijskih razmatranja, kandidatkinja je istražila i predstavila viđenja uloge (tipologiju, kompetencije i komunikacijske sposobnosti) nastavnika kroz različite pedagoške pravce, odnosno individualnu pedagogiju, socijalnu pedagogiju, pragmatističku pedagogiju, esencijalističku pedagogiju, egzistencijalističku pedagogiju, marksističku pedagogiju, pedagogiju radne škole, funkcionalističku pedagogiju, duhovno-naučnu pedagogiju, eksperimentalnu pedagogiju, neotomističku pedagogiju i kibernetičku pedagogiju. Polazeći od činjenice da je problematika u vezi sa radom nastavnika izuzetno kompleksna, istraživanje je fokusirano prevashodno na složenost uloge nastavnika kao odjeljenjskog starješine, na suštinu i sam pojam uloge odjeljenjskog starješine i njegove funkcije i aktivnosti (planiranje, organizovanje, vođenje, vrednovanje).

S obzirom na to da je odjeljski starješina rukovodilac odjeljenja, proučeni su poslovi koje (i kako treba da ih) obavlja: organizaciono, pedagoško i administrativno vođenje odjeljenja. U okviru pedagoškog vođenja odjeljenja ukazano je, osim obrazovne, i na vaspitnu funkciju odjeljskog starješine, koja je usmjerena i na same individue i na cijeli kolektiv, i učenike i roditelje, i učenje i ponašanje, i školu i društvo, itd. Administrativno vođenje je analizirano kroz različite segmente vođenja raznovrsne pedagoške dokumentacije i evidencije o učenicima i odjeljenju, što čini jedan od neizostavnih poslova u okviru vođenja odjeljenja od strane odjeljskog starješine. Pritom, i organizaciona funkcija je razmatrana kao jedan od glavnih preduslova uspješne realizacije uloge odjeljskog starješine. Naime, da bi odjeljski starješina uspješno realizovao sve zadatke koje sa sobom nosi njihova uloga, mora prvenstveno da zna šta radi u cilju realizovanja postavljene vizije i ciljeva – odnosno trebalo bi da zna kako da grupiše tj. organizuje poslove i zadatke (planira, programira, priprema, koordinira, i sl.).

U okviru ovog rada istražene su i karakteristike saradnje odjeljskih starješina sa učenicima, čiji je uspjeh uslovljen dobrim poznavanjem svojih učenika, njihovog zdravstvenog stanja, porodične sredine u kojoj žive, interesovanja, afiniteta, individualnih osobina i sposobnosti i sl. Takođe, analizirane su osobenosti kvalitetne saradnje odjeljskog starješine i sa roditeljima učenika u okviru koje su istraženi kriterijumi i segmenti poželjne, stalne i osmišljene saradnje porodice i škole, tj. uzajamnog partnerstva nastavnika (odjeljskih starješina) i roditelja koji pružaju značajne mogućnosti u rješavanju aktuelnih teškoća i problema sa kojima se susreću djeca i mladi u porodičnoj i školskoj sredini. Kandidatkinja je proučila nužnost i karakteristike saradnje odjeljskog starješine sa stručnim saradnicima u školi. Naime, pedagoško-psihološka služba u radu sa odjeljskim starješinama učestvuje u planiranju i sprovođenju plana rada odjeljske zajednice (razmatra obrazovna pitanja u odjeljenju, odlučuje o vaspitnim mjerama, aktivno učestvuje u rješavanju aktuelnih problema u odjeljskoj zajednici, itd.). Ukazano je i na jedan od važnijih zadataka koje ova služba ima, a to je savjetodavni rad sa učenicima i nastavnicima, kao i pomoć u njihovom profesionalnom razvoju. U kontekstu navedenog, kandidatkinja je istražila i brojna druga pitanja koja su doprinijela analizi faktora od kojih zavisi uspješan rad odjeljskih starješina.

U drugom dijelu rada izložena su i razmotrena dosadašnja i srodna istraživanja na temu magistarskog rada kolegice Suzane Rnković. Pritom, analizirana su istraživanja u regionu Crne Gore i nadalje i inostranstvu. Posebno je bio stavljen akcenat na istraživanja koja su ukazala na

različite probleme u obavljanju uloge odjeljenjskog starješine i pružila empirijske pokazatelje da je potrebno za taj rad dodatno osposobiti nastavnike ili kroz inicijalno obrazovanje nastavnika i/ili kroz programe stručnog usavršavanja usled njihove nedovoljne kompetentnosti za navedenu funkciju.

U trećem dijelu rada izložen je metodološki konceptualni okvir, koji je operacionalizovan kroz postavljene zadatke i njima odgovarajuće istraživačke hipoteze. Kandidatkinja je detaljno ispitala kako i sa koliko uspjeha nastavnici u srednjim stručnim školama u Crnoj Gori obavljaju ulogu odjeljenjskog starješine u odnosu na njihovu pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost i administrativno, pedagoško i organizaciono vođenje odjeljenja. Navedeno je istraženo kroz stavove i mišljenja odjeljenjskih starješina, učenika i njihovih roditelja, s težnjom da se dođe do saznanja kakva je praksa vaspitno-obrazovnog rada odjeljenjskog starješine, utvrdi da li se oni u svom radu susreću sa određenim problema i predlože korektivne mjere u cilju rješavanja istih. U tom dijelu su detaljno sagledane ključne dimenzije navedene problematike, odnosno provjerene istraživačke hipoteze u skladu sa zadacima istraživanja: da li su kroz inicijalno obrazovanje nastavnici osposobljeni za njihovu ulogu odjeljenjskog starješine; da li su nastavnici u srednjim stručnim školama u okviru polaganja stručnog ispita odnosno licence za rad u v-o institucijama dovoljno stručno osposobljeni za obavljanje funkcija koje sa sobom nosi starješinstvo; da li seminari za nastavnike u okviru PRNŠ-a pružaju dovoljno mogućnosti za njihovo osposobljavanje i usavršavanje u pogledu uloge odjeljenjskog starješine; da li postoje jasni i definisani kriterijumi na osnovu kojih se nastavnicima dodjeljuje starješinstvo; kako odjeljenjske starješine realizuju svoju administrativnu funkciju; kako odjeljenjske starješine realizuju svoju organizacionu funkciju; i kakva je saradnja odjeljenjskih starješina sa učenicima i njihovim roditeljima, odnosno kako oni realizuju svoju pedagošku funkciju. U istraživanju je učestvovalo 76 odjeljenjskih starješina, 150 učenika i njihovih roditelja (155) na teritoriji opština Nikšić (2 srednje stručne škole), Plužine (1), Podgorica (2), Cetinje (1), Pljevlja (1), Berane (2), Bijelo Polje (2), Rožaje (1), Plav (1), Mojkovac (1), Kolašin (1), Herceg Novi (1), Tivat (1), Kotor (1) i Bar (2). Primjenjujući dominantno deskriptivnu metodu u istraživačkoj proceduri, kandidatkinja je, u okviru istraživačkih tehnika analize sadržaja, anketiranja i skaliranja, kao instrumente koristila anketni upitnik i skalu procjene.

Istraživanje je pokazalo opravdanost i gotovo u potpunosti potvrdilo posebne hipoteze i samu opštu hipotezu, odnosno, da se nastavnici u ulozi odjeljenjskog starješine susreću sa brojnim

teškoćama i ne postižu zadovoljavajući uspjeh s obzirom na njihovu nedovoljnu pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost.

Naime, istraživanjem se došlo do sledećih zaključaka:

1. Empirijska saznanja ukazuju da 67,1% odjeljenjskih starješina ima mišljenje da je njihova kompetentnost na zadovoljavajućem nivou. Indikativan je podatak da one odjeljenjske starješine sa većim radnim stažom imaju pozitivnije mišljenje o navedenom, u odnosu na one sa manjim radnim stažom. Međutim, pored njihovog ovako pozitivnog mišljenja, skoro polovina ispitanika se izjasnila da su se tokom svog inicijalnog obrazovanja u potpunosti nedovoljno osposobili za poslove koje sa sobom nosi uloga odjeljenjskog starješine. Imajući u vidu da je za uspješno obavljanje ove uloge pedagoško-psihološka i didaktičko-metodička osposobljenost ključna, veoma zabrinjava podatak da skoro polovina ispitanika tokom svog inicijalnog obrazovanja nije imala pedagoško-psihološku grupu predmeta. Takođe, nepuna jedna trećina njih izjašnjava se da su se tokom inicijalnog obrazovanja uglavnom dovoljno didaktičko-metodički osposobili, dok ostatak od dvije trećine ne dijeli takvo mišljenje. Stoga, nameće se zaključak da je prva posebna hipoteza, koja glasi: *Pretpostavlja se da su nastavnici nedovoljno stručno osposobljeni za ulogu odjeljenjskog starješine kroz njihovo inicijalno obrazovanje*, potvrđena.
2. Da prilikom polaganja stručnog ispita odjeljenjske starješine nisu imale prilike da polažu pedagoško-psihološku grupu predmeta ističe skoro jedna polovina ispitanika. Pored toga, većina njih mišljenja je da ni tokom stručnog osposobljavanja, nisu stekli potrebna znanja i vještine za obavljanje uloge odjeljenjskog starješine. Samo 10,5% respondenata ističe da im je polaganje stručnog ispita doprinijelo boljem upoznavanju sa navedenim. Dakle, na osnovu prethodno elaboriranih stavova u istraživanju osnovano je tvrditi da je potvrđena hipoteza, izvedena iz drugog istraživačkog zadatka, a koja polazi od pretpostavke *da nastavnici u stručnim školama u okviru polaganja stručnog ispita odnosno licence za rad u vaspitno-obrazovnim institucijama nisu stručno osposobljeni za obavljanje funkcija koje sa sobom nosi starješinstvo*.
3. Dobijeni podaci ukazuju da čak 69,73% respondenata nije pohađalo seminar vezan za obavljanje uloge odjeljenjskog starješine. Da se sa sigurnošću može potvrditi prethodno dobijeni podatak, u prilog tome govori i činjenica da ni u aktuelnim i dostupnim katalozima PRNŠ-a nije bilo moguće naći nijedan seminar ili obuku koja je isključivo namijenjena

odjeljenjskim starješinama i njihovom osposobljavanju za ovu ulogu. Prema tome, opravdano je konstatovati da je hipoteza izvedena iz trećeg zadatka, a koja polazi od pretpostavke *da seminari za nastavnike u okviru PRNŠ-a ne pružaju dovoljno mogućnosti za njihovo osposobljavanje i usavršavanje u pogledu uloge odjeljenjskog starješine*, je potvrđena.

4. U cilju utvrđivanja kriterijuma za dodjelu starješinstva nastavnicima, došlo se do veoma obeshrabrujućih podataka. S jedne strane, skoro svi respondenti (čak 90,8%) su veoma i dovoljno upoznati sa važnošću njihove uloge u vaspitno-obrazovnom procesu, dok se s druge strane, više od dvije trećine odjeljenjskih starješina izjašnjava da prilikom dodjele odjeljenjskog starješinstva su samo djelimično jasni i definisani kriterijumi, odnosno da nisu uopšte jasni i definisani, pa tako kao najčešći uslov za dobijanje starješinstva navode godine radnog staža i ispunjavanje norme časova, dok neki ispitanici ističu da je to isključivo volja direktora. Na osnovu dobijenih rezultata, hipoteza: *Pretpostavlja se da ne postoje jasni i definisani kriterijumi na osnovu kojih se nastavnicima dodjeljuje starješinstvo*, koja proizilazi iz našeg četvrtog istraživačkog zadatka, u potpunosti je potvrđena.
5. Ispunjavanje dnevnika rada odjeljenja, je aktivnost u sklopu administrativne funkcije, koju ispitanici u potpunosti i bez problema obavljaju (100%). Pored toga, čak 84,2% odjeljenjskih starješina pedagošku dokumentaciju i evidenciju u vezi sa učenicima uvijek vode kontinuirano. Takođe, skoro svi ispitanici su saglasni u tome da boljoj organizaciji administrativnih poslova doprinosi upravo redovno pisanje i prezentovanje o radu odjeljenja, vođenje matične knjige i prikupljanje dokumentacije, što oni uspješno primjenjuju. Dakle, opravdano je tvrditi da na osnovu sumiranih rezultata, naša hipoteza, koja proizilazi iz petog istraživačkog zadatka, a koja polazi od pretpostavke *da gotovo sve odjeljenjske starješine svoju ulogu svode na čisto administrativnu funkciju i u tom segmentu je realizuju na zadovoljavajućem nivou*, je potvrđena.
6. Tokom istraživanja vezanog za organizacione poslove odjeljenjskog starješine, dobijeni podatak da 88,2% respondenata piše plan rada odjeljenjskog starješine i to najčešće uz pomoć pedagoga, je veoma ohrabrujući s obzirom na to da je ovo jedan od ključnih preduslova uspješnog obavljanja organizacione funkcije. S druge strane zabrinjava činjenica da čak 77,6% ispitanika ne učestvuje u formiranju odjeljenja i odjeljenjske

zajednice. Oni respondenti koji su dali pozitivan odgovor na ovo pitanje to najčešće radi tako što određuju nadležnosti učenicima u odjeljenjskoj zajednici, odnosno vrše izbor rukovodstva u odjeljenju. Imajući u vidu prethodno izvedene zaključke, opravdano je tvrditi, da je hipoteza, proistekla iz šestog istraživačkog zadatka, a koja glasi: *Pretpostavlja se da većina odjeljenjskih starješina ne realizuje na zadovoljavajućem nivou svoju organizacionu funkciju*, djelimično potvrđena.

7. U kontekstu pedagoške funkcije odjeljenjskog starješine, koja podrazumijeva saradnju odjeljenjskih starješina sa učenicima i njihovim roditeljima/starateljima, dobijeni empirijski podaci ukazuju da je oni realizuju na djelimično zadovoljavajućem nivou. Naime, da bi se ostvarila adekvatna saradnja neophodno je da svi komuniciraju na način koji podrazumijeva asertivnu interakciju, aktivno slušanje i razumijevanje. Takođe, ne smijemo zanemariti ni uzajamno poštovanje jer je to upravo i put koji vodi do uspješne saradnje. Stoga, kada je riječ o poštovanju i uvažavanju roditelja i učenika od strane odjeljenjskih starješina, dobijeni podaci ukazuju da su odgovori sve tri grupe ispitanika komplementarni. Naime, čak 89,50% odjeljenjskih starješina ističe da poštuje i uvažava roditelje svojih učenika i same učenike, dok je 86,50% roditelja saglasno sa ovom konstatacijom. Pored toga, samo 8,3% učenika se uopšte ne slaže, odnosno njih 7,7% uglavnom se ne slaže sa navedenom tvrdnjom. Da je komunikacija između roditelja, učenika i odjeljenjskih starješina na zadovoljavajućem nivou, govori u prilog i činjenica da su skoro sve odjeljenjske starješine na ovu tvrdnju iskazali visok stepen slaganja, a takođe sa njima je saglasno i 62,8% učenika, odnosno 75% roditelja. S druge strane, zabrinjavajući je podatak da samo 32,9% odjeljenjskih starješina ostvaruje saradnju sa roditeljima putem individualnih razgovora, tim prije što smo svjesni činjenice da se upravo putem ovog vida saradnje najbolje mogu dobiti svi neophodni podaci o učenicima. Takođe, zabrinjava i podatak da su se gotovo svi roditelji (89,74%) izjasnili da nikada nisu učestvovali u nekim predavanjima u školi, kao ni to da se organizuju roditeljski sastanci posvećeni nekoj temi primjenjujući radioničarski način rada, dok njih 10,26% nema mišljenje. Pošto je istraživanje vršeno u vrijeme kada je Crna Gora pogođena pandemijom COVID-19, i u periodu kada su škole bile zatvorene, gdje se nastava organizovala online, nije zadovoljavajući podatak da čak 40,4% roditelja ističe da odjeljenjski starješina uopšte ne organizuje roditeljske sastanke online. Shodno tome, opravdano je tvrditi da je hipoteza,

proistekla iz sedmog istraživačkog zadatka, a koja polazi od pretpostavke da *značajan broj odjeljenjskih starješina ne realizuje na zadovoljavajućem nivou saradnju sa roditeljima i učenicima, odnosno njihovu pedagošku funkciju*, je djelimično potvrđena.

Na osnovu prethodno elaboriranih stavova, osnovano je tvrditi da je glavna pretpostavka, izvedena iz cilja istraživanja, prema kojoj *se nastavnici u ulozi odjeljenjskog starješine susreću sa brojnim teškoćama i ne postižu zadovoljavajući uspjeh s obzirom na njihovu nedovoljnu pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost*, potvrđena.

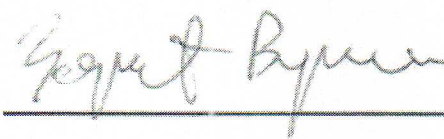
Dobijeni podaci pokazuju da, pored toga što odjeljenjske starješine obavljaju na zadovoljavajućem nivou administrativnu i djelimično zadovoljavajuće i pedagošku funkciju, evidentno još uvijek imaju mnogobrojne poteškoće u realizaciji svih poslova koje im nameće uloga odjeljenjskog starješine. Shodno tome, može se zaključiti da tome doprinosi nedovoljna pedagoško-psihološka i didaktičko-metodička osposobljenost. Dakle, uspješna realizacija osnovnog i posebnih zadataka ovog istraživanja omogućila je testiranje (i dovela do gotovo potpune potvrde) definisanih posebnih hipoteza, kao i opšte hipoteze *da se nastavnici u ulozi odjeljenjskog starješine susreću sa brojnim teškoćama i ne postižu zadovoljavajući uspjeh s obzirom na njihovu nedovoljnu pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost*. Na ovaj način je utvrđeno *kako i sa koliko uspjeha nastavnici obavljaju ulogu odjeljenjskog starješine obzirom na njihovu pedagoško-psihološku i didaktičko-metodičku osposobljenost i administrativno, pedagoško i organizaciono vođenje odjeljenja*, odnosno dostignut je cilj istraživanja.

Magistarski rad Suzane Rnković je pokazao u velikom stepenu analitičnost i duboko promišljanje na temu uloge odjeljenjskog starješine u srednjim stručnim školama i pruža mogućnosti razvoja u oblasti tog važnog segmenta nastavničkog poziva u Crnoj Gori. Smatramo da magistarski rad predstavlja značajan doprinos istraživanju teme rada i ostvaruje cilj unapređivanja vaspitno-obrazovnog rada te da se dobijeni rezultati mogu koristiti kao osnov za dalja istraživanja u ovoj kompleksnoj oblasti.

Na osnovu iznijetog, Komisija konstatuje da magistarski rad kandidatkinje Suzane Rnković, na temu: „*Uloga odjeljenjskog starješine u srednjim stručnim školama*”, ispunjava normative koji važe za magistarske teze, te stoga predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, 01. septembra 2021. god.

Komisija, u sastavu:

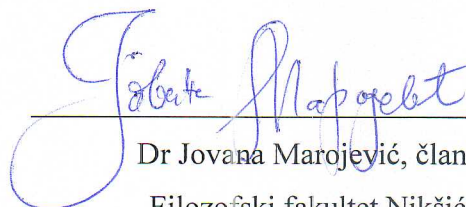
Prof. dr Vučina Zorić, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

Dr Katarina Todorović, član

Filozofski fakultet Nikšić

Dr Jovana Marojević, član

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 3. 07. 2021.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	1684		